

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра теорії права та кримінально-процесуальної діяльності факультету правоохоронної діяльності

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ООК09 «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»
ОПП «Безпека державного кордону»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону

Спеціальність: 252 Безпека державного кордону

Форма навчання: денна

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Громадянське суспільство», є обов'язковою для вивчення ОПП «Безпека державного кордону». Вивчається протягом 3-го семестру на кафедрі Теорії права та кримінально-процесуальної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни, є формування у курсантів (слухачів) розгорнутого уявлення про громадянське суспільство та його інститути, структуру, функції, ознайомлення з основними теоретико-методологічними підходами до аналізу громадянського суспільства та аналіз основних моделей громадянського суспільства, а також ролі у його функціонуванні громадських рухів легально-конструктивного спрямування. Крім того, метою дисципліни є ознайомлення студентів з основами та принципами взаємовідносин громадянського суспільства та держави, а також роллю й можливостями інституцій громадянського суспільства у вирішенні питань соціальної підтримки та соціального захисту в Україні.

Основне завдання навчальної дисципліни – ознайомлення курсантів (слухачів) з основними позиціями сучасного наукового дискурсу з проблем громадянського суспільства, зробити огляд основних теоретичних моделей громадянського суспільства, визначити його структуру, інституційну та ціннісну складові; створення передумови (інформаційні та пізнавально-психологічні) для вироблення курсантами (слухачами) свого власного погляду на проблеми громадянського суспільства, взаємовідносини громадянського суспільства та держави, їхньої ролі у поступі суспільства та розбудові держави, діяльності соціальних інститутів.

Курсант, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати: основні віхи розвитку концепції громадянського суспільства у політично-правових ученнях; ключові положення теорії громадянського суспільства, розуміння його сутності, ознак, структури; сутність правової держави та основні закономірності її розвитку; поняття політичної системи громадянського суспільства, її структуру, суб'єктів, місце в ній держави; співвідношення громадянського суспільства і держави; природу влади; діалектику розвитку та співвідношення процесів управління та самоврядування у громадянському суспільстві; проблеми сучасної демократії та шляхи їх розв'язання; специфіку і проблему представницького і прямого правління в громадянському суспільстві; поняття феномену «свободи» (у тому числі, «політичної свободи») як ключової ідеї громадянського суспільства; основні форми громадянської активності; основні фактори розвитку різних систем громадянського суспільства; специфіку правового регулювання та його значення для розвитку громадянського суспільства.

вміти: аргументовано відстоювати власну точку зору з позицій знання та розуміння діалектичного взаємозв'язку між правовою державою та громадянським суспільством; аналізувати стан і перспективи розвитку громадянського суспільства та окремих його складових (систем) з точки зору основних постулатів теорії держави і права; будувати професійну та буденну діяльність, виходячи з розуміння глобальності проблематики розвитку громадянського суспільства.; аналізувати процес становлення громадянського суспільства та культури громадянськості у незалежній Україні.

ознайомитись: з базовими принципами функціонування громадянського суспільства; своїми правами і обов'язками як члена суспільства; проблемами функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності.

ВИКЛАДАЧІ:

Доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності кандидат педагогічних наук, доцент Тетяна ІВАШКОВА, e-mail: geliodor_tatt@ukr.net.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Навчальні класи (502-512, 335, 517).

Навчальні ресурси:

1. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
2. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
3. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
4. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с.

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин																Форми підсумкового контролю									
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота										Індивідуальна робота						Самостійна робота	Екзамен	Диференційований залік	Залік				
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	лабораторні заняття	семінари	рольові ігри	курсорова робота	модульний контроль	підсумковий контроль	-----	Усього	реферат	конспект з теми	переклад текстів	розрахункове завдання					курсорова робота	ІРГР	-----	
2	3		90	40	18			18									20	20							30		+	
Усього за дисципліну			90	40	18			18									20	20							30		+	

Основні методи навчання: МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.6; МН2.1; МН3.5; МН3.6; МН3.9; МН4.1; МН4.3; МН 4.4

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.2; МК1.3; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи контролю
Загальні компетентності		
ЗК-1	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	МК2.1; МК2.4; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2; МК4.3.
ЗК-5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	МК2.1; МК2.4; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2.
ЗК-13	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	МК2.1; МК2.4; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2; МК4.3.
ЗК-15	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	МК2.1; МК2.4; МК 2.8; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2; МК4.3.
ЗК-16	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	МК2.4; МК2.8; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2; МК4.3.
Фахові компетентності спеціальності		
ФК-1	Здатність застосовувати правові засади функціонування держави і основи законодавства України, що стосуються повноважень держави, прав людини для забезпечення національної безпеки України, безпеки державного кордону, збройної боротьби та захисту демократичних цінностей.	МК2.1; МК2.4; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2; МК4.3.
ФК-5	Здатність формулювати систему цінностей, діяти соціально відповідально, неупереджено, як представник держави, керуючись нормами законодавства.	МК2.1; МК2.4; МК3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-17	Слідувати стандартам Європейського кодексу етики правоохоронця та Національним нормам етики прикордонників, принципам дотримання прав людини, вимогам стандартів культури прикордонної служби та прикордонного контролю, принципам	МН1.1; МН 1.2; МН1.3; МН2.2; МН3.5; МН 3.5; МН3.9; МН4.1	МК1.2; МК1.3; МК2.4; МК2.8; МК 3.1; МК3.2; МК4.1; МК4.2.

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
	свободи та права; здоровому способу життя.		
ПРН-19	Відповідальне та позитивне ставлення до своєї ролі на державному кордоні.	МН1.3; МН 1.6; МН 2.1; МН3.4; МН3.5; МН3.9; МН4.1; МН4.2; МН4.3	МК1.3; МК2.4; МК2.8; МК3.1; МК 3.2; МК4.1; МК4.2.

№ теми	Найменування теми	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин								Місяці	Номери тем, занять та кількість годин	Кількість годин
			1	2	3	4	5	6	7	8			
8	Діяльність громадських організацій у демократичному суспільстві: теорія та практика.	4	Л(2)	Пз (2)									
9	Проблеми існування громадянських суспільств в умовах глобалізованого світу.	4	Л(2)	Пз (2)									
	Диференційований залік	4	ДЗ (4)										

Умовні скорочення:

Лекція – Л; Практичне заняття – Пз; Диференційований залік - Дз

Заняття, що обов'язкове для оцінювання - Пз2

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
2 курс					
3 семестр					
1			7	Тема 1. Громадянське суспільство: сутність та функції.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Виникнення громадянського суспільства та умови його функціонування 1. Поняття, структура та функції громадянського суспільства. 2. Інститути та функції громадянського суспільства. 3. Моделі громадянських суспільств. 4. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлення про нього.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.10]; [2.1, с. 167-172]; [2.2, с. 3-9, 23-37]; [2.3]
		самостійна робота	3	1. Громадянське суспільство як умова свободи і демократії. 2. Вплив процесів трансформації на форму громадянських суспільств.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.10]; [2.1, с. 167-172]; [2.2, с. 3-9]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Громадянське суспільство та основні проблеми його формування 1. Громадянське суспільство: сутність і тенденції реформування. 2. Громадянське суспільство: історичний і політологічний контекст. 3. Соціополітична структура та функції громадянського суспільства. 4. Моделі громадянських суспільств, їх характеристика.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 172-183]; [2.2, с. 10-23]; [2.3]
2			7	Тема 2. Держава та громадянське суспільство.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Відносини та взаємовплив громадянського суспільства і держави. 1. Громадянське суспільство як підсистема соціальної системи. 2. Соціальні, економічні та політичні аспекти громадянського суспільства. 3. Громадянське суспільство та правова і соціальна держава. 4. Структура громадянського суспільства: інститути, норми,	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 183-185]; [2.2, с. 287-300]; [2.3]

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
				культура, цінності.	
		самостійна робота	3	1. Поняття <i>societas civis</i> у стародавньому Римі. 2. П. Розанваллон про поділ на державу, громадянське та політичне суспільство.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 172-183]; [2.2, с. 10-23]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Взаємозв'язок держави та громадянського суспільств. 1. Правова держава як форма організації та діяльності державної влади. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. 2. Необхідність сталого розвитку громадянського суспільства.. 3. Поняття та класифікація цінностей як елементів громадянського суспільства.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 172-183]; [2.2, с. 10-23, 117-245]; [2.3]
3			7	Тема 3. Громадянське суспільство і демократія.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Громадянське суспільство як умова свободи та демократії. 1. Поняття та умови функціонування демократії. 2. Правова держава і демократія. 3. Права людини та представницькі інститути демократії. 4. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	3	1. Перехідні процеси та «Наздоганяюча модель» розвитку громадянського суспільства.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Демократія і громадянське суспільство. 1. Демократія як система збалансування сил та інтересів і громадянське суспільство як її умова. 2. Вплив політичної трансформації на форму громадянських суспільств. 3. Поняття прав людини та сучасні дискусії щодо їх розуміння. Типологія прав людини. 4. Методи й механізми захисту прав людини.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 195-198]; [2.2, с. 301-320]; [2.3]

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
4			7	Тема 4. Теоретико-методологічні проблеми взаємодії демократичної та правової держави і громадянського суспільства.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Питання взаємодії демократичної та правової держави і громадянського суспільства. 1. Поняття правової держави. 2. Різниця між традиційним та громадянським суспільствами. 3. Громадянське суспільство: сфера приватних інтересів та індивідуального вибору.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	3	Сократ, Платон, Аристотель, Полібій, Цицерон про змішане правління та роль права в типології державних форм.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Правова держава і громадянське суспільство. 1. Правова держава як форма організації та діяльності державної влади. 2. Громадянське суспільство як опонент і союзник правової держави. 3. Громадянське суспільство: сфера приватних інтересів та індивідуального вибору.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
5			7	Тема 5. Проблеми співвідношення повноважень органів місцевого самоврядування і органів самоорганізації громадянського суспільства.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Взаємодія органів місцевого самоврядування і органів самоорганізації громадянського суспільства. 1. Взаємодія влади та громадянського суспільства у формуванні й реалізації державної та місцевої політики. 2. Стан застосування традиційних механізмів громадської участі на місцевому рівні. 3. Законодавчі ініціативи щодо розширення можливостей громадської участі у формуванні місцевої політики.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	3	1. Нові практики самоорганізації молоді. 2. в умовах децентралізації влади.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193];

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
				3. Сучасні практики громадської активності та самоорганізації. 4. Запобігання та протидія корупції у роботі організацій громадянського суспільства.	[2.2, с. 246-386]; [2.3]
	3	практичне заняття	2	Заняття 2. Участь органів самоорганізації громадянського суспільства в діяльності органів влади. 1. Співвідношення категорій «управління» та «самоврядування»: характеристика основних підходів. 2. Самоврядування як властивість громадянського суспільства: розуміння категорії. 3. Доступ до публічної інформації в органах місцевого самоврядування. 4. Поняття самоорганізації громадян (населення) як особливого свійства громадянського суспільства та форми реалізації у правовій державі.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
6			7	Тема 6. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Основні права людини і громадянина 1. Поняття основних прав людини. 2. Міжнародні стандарти основних прав людини. 3. Система основних прав і свобод людини.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	4	1. Основні права та свободи людини та громадянина в Україні. 2. Поняття та ознаки юридичного обов'язку. 3. Система обов'язків громадян України. Правова свобода як фундаментальна засада побудови громадянського суспільства.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
	3	практичне заняття	2	Заняття 2. Проблеми системи прав людини 1. Класифікація прав людини. Різноманітність підходів. 2. Негативні і позитивні права. 3. Особисті (громадянські) права. 4. Політичні права та економічні права. 5. Соціальні, культурні та екологічні права.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
7			8	Тема 7. Громадська думка як інститут демократичного суспільства. Громадянська культура.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Громадська думка як інститут демократичного суспільства. 1. Поняття і функції громадської думки. 2. Проблеми інституалізації громадської думки в Україні. 3. Потенційні і реальні ефекти впливу ЗМІ та Інтернету на розвиток і зміцнення громадянського суспільства. 4. Поняття та основні виміри політичної і громадянської культури.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	4	Потенційні і реальні ефекти впливу ЗМІ на розвиток і зміцнення громадянського суспільства.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Громадська думка як соціальний інститут. 1. Взаємодія громадської думки і влади. 2. Розвиток електронної демократії в Україні. 3. Політична культура як громадська компетентність та її прояв у формі громадської участі.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
8			8	Тема 8. Діяльність громадських організацій у демократичному суспільстві: теорія та практика.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Громадські організації у демократичному суспільстві. 1. Відмінність статусу та функцій політичних партій та громадських організацій у суспільстві й у політичній системі. 2. Види та функції громадських організацій. 3. Юридичний статус громадських організацій. 4. Міжнародні громадські організації та їх вплив на функціонування громадянського суспільства.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	4	1. Лобізм, його легалізація та регламентація. 2. Антикорупційна діяльність організацій громадянського суспільства	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
9	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Питання діяльності громадських організацій у демократичному суспільстві. 1. Громадянське суспільство як мережа громадських організацій. 2. Статус та ознаки громадських організацій (недержавність, неприбутковість, добровільність). 3. Міжнародні громадські організації.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
			28	Тема 9. Проблеми існування громадянських суспільств в умовах глобалізованого світу.	
	1	лекція	2	Заняття 1. Становлення інститутів громадянського суспільства в країнах світу. 1. Міжнародні аспекти становлення громадянських суспільств 2. Передумови формування інститутів громадянського суспільства в країнах світу 3. Становлення інститутів громадянського суспільства в Україні.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
		самостійна робота	4	1. Особливості формування громадянського суспільства у країнах Центральної та Східної Європи. 2. Органи самоорганізації населення як чинник розвитку громадянського суспільства в Україні. Сім'я в контексті розбудови громадянського суспільства в Україні.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 187-193]; [2.2, с. 246-386]; [2.3]
	2	практичне заняття	2	Заняття 2. Специфіка формування громадянського суспільства в країнах світу. 1. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. 2. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. 3. Діалектика відносин держави та інститутів громадянського суспільства в Україні.	[1.1]; [1.2]; [1.4]; [1.9]; [2.1, с. 193-195]; [2.2, с. 51-78, 272-274]; [2.3]
		Індивідуальна робота (реферат)	20	Написання реферату за визначеними темами	
Диференційований залік			4		
Усього за дисципліну			90		

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Нормативно-правові акти

- 1.1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
- 1.2. Загальна декларація прав людини. Прийнята и проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Ассамблеї ООН від 10 грудня 1948 року . URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
- 1.3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. // Голос України, 10 січня 2001 року. – № 3 (2503). – С. 6-8.
- 1.4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 року.
- 1.5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України, 1998. – № 20. – Ст. 99.
- 1.6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року // Голос України. – 5 квітня 2006 року. – № 62. – С. 14.
- 1.7. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 року // Юридичний Вісник України: Інформаційно-правовий банк. – 31 січня – лютого 2004 року. – № 5.
- 1.8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу). Справа № 1-23/2009. 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009.
- 1.9. Про Засади державної політики України в галузі прав людини: Постанова Верховної Ради України 17 червня 1999 року № 757-XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999, № 35, ст.303.
- 1.10. Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.97 № 7.
- 1.11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1997. – № 24. – Ст. 170.
- 1.12. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 року № 2494-XII // Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 36. – Ст. 529.
- 1.13. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України, 2010. – № 14-15, № 16-17. – Ст. 133.

2. Базова

- 2.1. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
- 2.2. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
- 2.3. Громадянське суспільство: проблеми і напрями інституційного розвитку: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2008. – 55 с.

- 2.4. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Методичні рекомендації / А.О. Красносільська, М.В. Лациба, А.В. Волошина, В.О. Купрій, Н.М.Чермошенцева, О.Л. Ващук. - К.: Агентство «Україна», 2013. – 180 с.
- 2.5. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
- 2.6. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с

3. Допоміжна Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненко ; авт. кол.: Сурмін Ю.П., Михненко А.М., Крушельницька Т.П. та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 388 с.

- 1.15. Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. – Одеса : Юрид. л-ра, 2010. – 342с.
- 1.16. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013. – 536 с.
- 1.17. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці [Текст]: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майбороди. — К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр., 2013. — 376 с.
- 1.18. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.) [Текст] / Упорядн.: Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, П.П. Гай-Нижник та ін.; Керівник проекту М.С. Кармазіна. - К.: Ін-т політичних і етнонаціональних дослідж. ім. І.Ф. Кураса, 2011. - 808 с
- 1.19. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 592 с.
- 1.20. Кравчук В.М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні: монографія. – Тернопіль, 2011
- 1.21. Любохинець Л.С. Історія політичних та економічних вчень : навч.посіб. / Л.С. Любохинець, В.М. Шавкун, Л.М. Бабич – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 294с.
- 1.22. Нуреев, Р. М. Теория общественного выбора. Курс лекций [Текст] : учеб. пособие для вузов / Р. М. Нуреев; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. – 531 с.
- 1.23. Основи демократії: підручник / за ред. А.Ф.Колодій. – Львів. Астролябія, 2009. - 832с.
- 1.24. Пріоритети розвитку громадянського суспільства України / М. Лациба, О.Вінніков, Л. Сідельнік, Д. Український.; Український незалежний центр політичних досліджень. – К., 2008. – 188с.
- 1.25. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О. М. Балакірева, Т. В. Бельська [та ін.]; за ред. О. А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с.
- 1.26. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління : монографія /В. М. Мартиненко (кер. авт. кол.), О. М. Крутій, А. В. Стойка таін. – Х. : Магістр, 2009. – 251 с.
- 3.1 Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.. А. Садовенко, Л.Масловська, В. Серєда, Т.Тимошка. 2_ге вид. – К., 2011. – 392с.

4. Інформаційні ресурси в інтернет (інтранет)

4.1 База нормативно-правових актів України [Електронний ресурс] : Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>.

4.2 Законодавство України / Правова серія “Інфодиск”. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор. – Системні вимоги: Pentium-233; 32 mb RAM; CD-ROM Windows 95OSR/98/NT SP6/2000/XP.

4.3 Електронні підручники [Електронний ресурс]: http://pidruchniki.ws/00000000/pravo/pravoznavstvo_-_oliylik_ayu.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до положення <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-12.01.-.pdf>.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу. Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2,60, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості. Якщо курсант (слухач, студент) не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, 50 балів за 100-бальною шкалою і FX – за шкалою ЄКТС. При повній відсутності позитивних поточних оцінок, за визначені звітності, і не ліквідації заборгованості у визначений кафедрою термін, курсанту (слухачу, студенту) курс з навчальної дисципліни не зараховується і в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «недопущений» за національною шкалою, 17 балів за 100-бальною шкалою і F за шкалою ЄКТС. В такому випадку курсант (слухач, студент) представляється на засідання Вченої ради факультету, академії і йому пропонується пройти повний курс повторно. У разі відмови розглядається питання про його відрахування з академії.

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А
Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Словесні методи	
МН 1.1	Лекція
МН 1.2	Розповідь
МН 1.3	Пояснення
МН 1.4	Бесіда
МН 1.5	Інструктаж
МН 1.6	Дискусія
МН 1.7	Диспут
2. Наочні методи	
МН 2.1	Демонстрація
МН 2.2	Ілюстрація
МН 2.3	Спостереження
3. Практичні методи	
МН 3.1	Лабораторна робота
МН 3.2	Практична робота
МН 3.3	Пробні вправи
МН 3.4	Творчі вправи
МН 3.5	Усні вправи
МН 3.6	Практичні вправи
МН 3.7	Графічні вправи
МН 3.8	Технічні вправи
МН 3.9	Групові вправи
4. Методи самостійного та індивідуального навчання	
МН 4.1	Рецептивний
МН 4.2	Репродуктивний
МН 4.3	Евристичний
МН 4.4	Дослідницький

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний